

نظریه ارزش

یک تحلیل اصل موضوعی از تعادل

اقتصادی

جرالد دبرئو

ترجمه:

حسین راغفر

کبری سنگری مذهب

انتشارات دانشگاه پیل

سروش‌نامه: دوبرو، ژرار، ۱۹۲۱ - ۲۰۰۴ م.

Debreu, Gerard

عنوان و نام پدیدآور: نظریه ارزش: یک تحلیل اصل موضوعی از تعادل اقتصادی

جرالد دبرئو؛ ترجمه حسین راغفر، کبری سنگری-مذهب.

مشخصات نشر: تهران: موسسه غیر انتفاعی مطالعات دین و اقتصاد، نهادگرا، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۱۷۰ ص: نمودار.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۶۳-۰۰۶

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Theory of value; an axiomatic analysis of economic equilibrium, c1959.

یادداشت: چاپ قبلی: صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران، انتشارات سروش، ۱۳۸۹.

یادداشت: کتابنامه.

رצוע: قیمت‌ها

موضوع: Prises

شناسه خزوده: ر. ۱۳۳۲ - مترجم

شناسه افزوده: سنگری، مذهب، کبری، ۱۳۵۸ - مترجم

رده بندی سگره: ۱۳۰۶/د۵۲۲۱ HB

رده بندی دیویی: ۲۰۰/۱۶

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۰۰۵۶

نظریه ارزش

یک تحلیل اصل موضوعی از تعادل اقتصادی

نهادگرا (وابسته به مؤسسه غیر انتفاعی مطالعات دین و اقتصاد)

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۲۲۶۳-۰۰۶

طراحی جلد: حسین شهرابی

چاپ نخست: بهار ۱۳۹۵

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۷۰۰۰ تومان

انتشارات نهادگرا:

تهران، خیابان ولی عصر، نرسیده به میدان ولی عصر، خیابان دمشق

خیابان برادران مظفر شمالی، شماره ۱۲۶، تلفن: ۸۸۹۰۵۶۰۷

	مقدمه مترجمین
۱	پیشگفتار
۵	ریاضیات
۴۷	کالاها و قیمت ها
۵۹	تولیدکنندگان
۷۵	مصرف کنندگان
۱۰۷	تعادل
۱۲۷	بهبود
۱۳۷	نا اطمینانی
۱۴۵	منابع
۱۵۳	نمایه اسامی و عبارات

مقدمه مترجمین

جرالد دبرئو در سال ۱۹۵۹ تک نگاشت کلاسیک خود بنام نظریه ارزش را به رشته تحریر درآورد که یکی از مهمترین آثار در اقتصاد ریاضی است. مطالب این کتاب یکی از دلایل اصلی اعطای جایزه نوبل اقتصاد به جرالد دبرئو در سال ۱۹۸۳ است که در آن چارچوب تحلیل مدرن اقتصاد خرد ارائه می‌گردد. برای درک بهتر موقعیت این کتاب در متون اقتصادی بی‌مناسبت نیست که مروری کوتاه بر یک تحول مهم تاریخی به توسعه علم اقتصاد داشته باشیم.

در دوران تکوین آنچه که امروزه اقتصاد خرد نامیده می‌شود مراحل شکل‌گیری مفهوم "قانون تقاضا" را شاهدیم. این مفهوم ابتدا بر مفروضات فوق العاده قوی بنا گردید. نظریه‌پردازان کلاسیک، چون مارشال، جان استوارت میل و سایر مدافعیت مکتب فلسفی مطلوبیت گرایان، مطلوبیت را به صورت یک ماده می‌پنداشتند که قابل اندازه‌گیری و بنابراین قابل مقایسه بین افراد مختلف است. "لذت" و "بهره" به مثابه مقولات قابل اندازه‌گیری و قابل مقایسه در نظر گرفته می‌شدند. همچنین، راه‌های نخستین قانون تقاضا بستگی زیادی به اصل "مطلوبیت نهایی نزولی" داشتند که به عنوان یک قانون روانشناختی در نظر گرفته می‌شد. ملاحظه می‌شود که در اینجا نظریه‌های اقتصاد، به نوعی تلقی خاص از انسان و تعاملات درونی او استوار شدند و تفسیر خاصی از چگونگی دارکردهای درونی انسان به تلقی خاصی از رفتار اقتصادی او و در نتیجه به تعاریف پایه‌ای علم اقتصاد می‌گردد.

به تدریج اقتصاددانان کوشیدند تا تعاریف مبتنی بر مفروضات وی‌ای که ممکن بود مورد اتفاق عموم محققین اقتصادی و اجتماعی نباشند را بر پایه‌هایی بنا نهین که بر مفروضاتی بسیار عام استوار بودند. اقتصاددانان کوشیدند تا محدودیت‌های تحمیل شده توسط مفروضات سنتی را کنار گذارند و یک نظریه منسجم ارائه کنند که قدرت پیش بینی آن بسیار زیاد داشته باشد. ویلفردو پارثو در ۱۸۹۶ در کتاب "درسی در باب اقتصاد سیاسی" نخستین بار اعلام داشت که برای نظریه تقاضا لازم نیست "مطلوبیت" را قابل اندازه‌گیری فرض کنیم. اسلاتسکی در ۱۹۱۵ در مقاله‌ای تحت عنوان در باب نظریه بودجه مصرف کننده نخستین بررسی نظام‌مند از نظریه تقاضا را بدون استفاده از مفهوم یک ماده قابل اندازه‌گیری موسوم به مطلوبیت انجام داد. هیکس در ۱۹۳۹ در کتاب *ارزش و سرمایه* ثابت کرد که اصل مطلوبیت نهایی نزولی نه شرط لازم و نه شرط کافی برای برقراری قانون تقاضاست. سرانجام دبرئو در همین کتاب *نظریه ارزش* در ۱۹۵۹ نظریه متعارف مصرف کننده را تبدیل به اصولی کرد که اصول اقتصاد خرد

پیشرفته امروزی را تشکیل می‌دهند.

دبرئو در این تک‌نگاشت مسائل متعددی در مطلوبیت اصلی،^۱ به ویژه تجزیه جمعی یک تابع مطلوبیت را که بر روی یک ضرب دکارتی از مجموعه‌ها تعریف شده است مطالعه می‌کند. در اینجا، دبرئو یک بنیان اصل موضوعی برای بازارهای رقابتی معرفی کرد. او وجود تعادل را با استفاده از یک رویکرد بدیع بنا نهاد. اندیشه اصلی در استدلال او این بود که نشان دهد یک نظام قیمت وجود دارد که به تعادلی می‌انجامد که در آن تناظر تقاضای اضافی کل جمعی^۲ صفر می‌شود؛ یعنی در بعضی بازارها تقاضای اضافی منفی و در بعضی بازارها تقاضای اضافی مثبت دارد، که در وضعیت تعادل یکدیگر را خنثی می‌کنند. او این کار را با اثبات یک نوع از قضیه حله^۳ بیت انجام داد که مبتنی بر قضیه نقطه ثابت کاکوتانی است. در فصل ۷، مفهوم نااطمینانی را مطرح می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه می‌توان آن را در یک مدل قطعی^۴ جا داد. او در اینجا مفهوم کمی مشروط^۵ را معرفی می‌کند که وعده تحویل کالا است در صورتی که یک وضعیت خاص از طبیعت تحقق پیدا کند. این مفهوم اغلب به صورت بسیار متداول در اقتصاد مالی مورد استفاده قرار می‌گیرد و "سند بهادار آرو-دبرئو"^۶ نامیده می‌شود. مطالعات بعدی او اساساً بر نظریه اقتصادهای مشتق‌پذیر متمرکز شد و نشان داد که بطور کلی تقاضای مازاد کل در تعداد متناهی از نقاط صاف می‌شود. و نشان داد که بطور کلی اقتصادها تعداد متناهی‌ای تعادل قیمتی دارند.

بدون تردید یکی از ویژگی‌های این اثر، شیوایی بیان در هرفی مفاهیم غامض اقتصاد خرد مدرن است به نحوی که درک مفاهیم غامض را تسهیل می‌کند. از این رو اکنون ترجمه این اثر مهم برای استفاده محققین و دانشجویان رشته‌های اقتصاد را اختیار آنهاست. مطالعه این کتاب به عنوان مقدمه‌ای برای آشنایی با مفاهیم پیشرفته اقتصاد خرد به عنوان مکمل کتب درسی در سطح پیشرفته به دانشجویان توصیه می‌شود.

مرداد ۱۳۹۴

^۱ cardinal utility

^۲ additive aggregate excess demand correspondence

^۳ deterministic

^۴ contingent commodity

^۵ arrow-Debreu Security

پیشگفتار

دو مسأله اصلی نظریه‌ای که این تک نگاشت به آن می‌پردازد، عبارت است از: ۱- تبیین قیمت‌های اجناس ناشی از تعامل عوامل یک اقتصاد مبتنی بر مالکیت خصوصی از طریق بازارها، ۲- تبیین نقش قیمت‌ها در یک وضعیت بهینه از یک اقتصاد. بنابراین تحلیل ارائه شده حول مفهوم یک نظام قیمت یا، به طور کلی‌تر، یک تابع ارزش که روی فضای کالایی تعریف شده، سازماندهی می‌شود.

راه حل‌های نخست این دو مسأله به ترتیب توسط لئون والراس [۱] و یلفردو پارتو به ترتیب توسط [۲]، [۳] و [۴] بدست آمده‌اند، اما هیچ یک از این دو استاد مدرسه لاسان و نه هیچ یک از پیروان آنها، به مدت چندین دهه شرح چندان دقیقی از اندیشه‌های آنها ارائه نکردند. به عنوان مثال، تصور می‌شد که گره مسأله نخست را به تنهایی می‌توان با این حکم گشود که دستگاه معادلاتی که در آن تعداد معادلات برابر تعداد مجهولات است را می‌توان حل کرد. فقط در سال‌های ۱۶-۹۳ بود که آبراهام والد [۱]، [۲]، [۳] نخستین تحلیل دقیق از مسأله تعادل را منتشر کرد. اندکی پیشتر جان فون نیومن [۱]، [۲] در زمینه‌های متفاوتی یک ابزار ریاضی ارائه کرد که سرانجام نقش اساسی در آن حوزه ایفاء کرد که در شکل مشخصی به صورت یک قضیه نقطه ثابت متجلی شد که از شیوه‌های ماکسی‌میزی گرفته بود. ارزش آن ابزار برای اقتصاد در سال ۱۹۵۰ توسط اثبات جان نش [۱] نشان داده شد مبنی بر اینکه هر بازی متناهی n نفره دارای یک نقطه تعادل است (مفهومی که ریشه آن می‌توان در فصل ۷ کتاب آنتونی آگوستین کورنو [۱] ردیابی کرد). همین‌طور برای مسأله نخستین مطالعه دقیق در مورد هم‌ارزی بین یک بهینه و یک تعادل در یک نظام قیمت، استفاده از ویژگی‌های مجموعه‌های محدب، توسط جالینگ چارلز کوپمانز [۱]^۱ در زمینه تحلیل خصلیات کارایی مولد انجام گرفت. تحقیق دهه ۱۹۴۰ که در کتاب کوپمانز گزارش شده، بحث عمیقی را با بررسی این معادست‌های علمی آغاز کرد اما لازم نیست که تعداد زیادی از اندیشه‌های دیگری که به طور مستقیم یا غیرمستقیم بر محتوا یا شکل آن تحقیق اثر گذاشتند، را به آن بیافزاییم. در میان این تأثیرات، تأثیر کار جان فون نیومن و اسکار مورگسترن [۱] اقتصاد ریاضی را از سنت‌های ریاضیات دیفرانسیل آزاد کرد و آن را با منطق آشتی داد. در این کتاب نظریه ارزش با معیارهای دقیق مکتب صورتگرای معاصر ریاضی مورد بررسی قرار می‌گیرد. تلاش به سمت

^۱ Tjalling Charles Koopmans

دقت نه تنها استدلال‌ها و نتایج درست را جایگزین استدلال‌ها و نتایج غلط می‌کند بلکه نتایج دیگری نیز به همراه دارد. این جایگزینی همواره منجر به درک عمیق‌تر از مسائلی می‌شود که این روش در آن اعمال می‌شود، و این نکته در تک نگاشت حاضر محقق شده است. همچنین این روش می‌تواند منجر به یک تحول ریشه‌ای در ابزارهای ریاضی شود. در حوزه مورد بحث، اساساً یک تحول از ریاضیات دیفرانسیل به ویژگی‌های تحذب و توپولوژیکی وجود داشته است، تحولی که منجر به ثمرات قابل توجهی در کلیت و سادگی نظریه ارزش شده است. وفاداری به دقت، شکل اصل موضوعی تحلیل را الزامی می‌کند که در آن نظریه ارزش، به معنای دقیق، به طور منطقی به طرز کلی از تفسیرهای آن منترع می‌شود. برای اینکه این گسست‌ها به طور کامل برجسته شده باشند، کلیه تعاریف، کلیه مفروضات، و نتایج اصلی نظریه ارزش، به معنای دقیق آنها با حرف‌ها رفته شده متمایز می‌شوند؛ به علاوه، گذار از بحث غیرصوری تفسیرها به ساخت صوری نظریه ارزش اغلب با یکی از عبارات‌های زیر مشخص می‌شود: "به زبان نظریه"، "بخاطر نظریه"، "پس، پوری". این دوگانگی تفسیری و صوری، کلیه مفروضات و ساختار منطقی تحلیل را مشخص می‌کند. همچنین این دوگانگی بسط‌های فوری آن تحلیل را بدون جرح و تعدیل نظریه ارزش و با استفاده از تفسیرهای مجدد و ساده مفاهیم امکان پذیر می‌سازد؛ این نکته بارها در مطالب پیشین بیان شده است، شاید برجسته‌ترین وجه آن در فصل ۷ در باب نااطمینانی نشان داده شده است.

برای حداقل نگهداشتن هزینه این رویکرد اصل موضوعی، نظریه ارزش همواره در ساده‌ترین چارچوب ممکن ریاضیاتی ارائه می‌شود. حتی وقتی که نتایج فوری که بعضی از آنها در یادداشت‌ها ذکر خواهند شد، وجود داشته باشند. به علاوه، اندکی ریاضی برای درک کامل متن (البته نه در مورد همه یادداشت‌های) فصول ۲ تا ۷ لازم است، در نهایت نخست به شیوه‌ای کاملاً جامع ارائه می‌شود. از یک جنبه دیگر مطالعه این تک نگاشت با مطالعه پدیده‌های عالی که توسط مقاله نخست کوپمانز [۲]، و نیز فصول ۱۳ و ۱۴ کتاب دورفمن، و ماثونلوز، سولو [۱] برای مسائل آن ارائه شده است، تسهیل خواهد شد.

قبل از خاتمه این پیشگفتار، این سوال مطرح می‌شود که آیا می‌توان اظهار داشت که محتوای این کتاب که از بهار ۱۹۵۳ در دانشگاه‌های شیکاگو و پیل تدریس شده‌اند، و به عنوان رساله دکترای علم در دانشگاه پاریس در ژوئن ۱۹۵۶ ارائه گردید، تلاش نمی‌کند که به همه ابعاد نظریه ارزش بپردازد. چندین پرسش مهم دیگر هم که بدون پاسخ مانده‌اند، مورد تأکید قرار می‌گیرند. در اینجا می‌توان بر این فرض اطمینان نسبت به آینده که در سطح تفسیرها طی

تحلیل فصول ۲ تا ۶ مورد استفاده قرار می‌گیرند، تأکید کرد که بر اساس این فرض هر تولیدکننده امکانات تولید آتی خود و هر مصرف‌کننده امکانات مصرف آتی خود را می‌داند (و منابع آتی خود را می‌داند اگر منابع در مالکیت خصوصی او باشد- و در غیر این صورت لازم است فقط منابع کل آینده شناخته شده باشند). این فرض قوی در فصل آخر، اگرچه نه به اندازه کافی، ضعیف می‌شود. بنیاد کاؤلز^۱ به طور غیرمستعارفی محیط مطلوبی برای این تحقیق فراهم آورد که این تک نگاشت محصول آن است، و مایلم که از آلفرد کاؤلز و جالینگ کومانتز و ژاکوب مارشاک برای توجه مستمری که به کار من مبذول داشته‌اند، قدردانی کنم. دین ابرامس خود را به کیت آرو بخاطر چند مفهوم اساسی در این کتاب که به طور مستقل (آرو [۱] و دبرئو [۱]) یا به طور مشترک (کیت آرو، جرال دبرئو [۱]) پیش برده شده‌اند، ابراز دارم. جالینگ کومانتز، بنیاس مکنزی، ژاکوب مارشاک، ری رندر، و رابرت سولو تمامی این اثر و یا بخش‌های بسیار یافته آن را خوانده‌اند و مدیون بسیاری از توضیحات کاوشگرانه آنها هستم. علاقه من به نظریه مدرسه لایوا^۲ وقتی برانگیخته شد که ابتدا آن را در رساله موريس آلی^۳ [۱] و اندکی بعد در کتاب فرانکوئیس بویسیا [۱] دیدم. همچنین از جورج دارمویس، راسلی لئونتیف، پیر ماسه، رنه ری، جیمز تین برای کمک‌های شایان آنها در ایجاد شرایطی که این تحقیق را میسر ساخت سپاسگزارم. در ادامه از کمک‌های مالی اداره تحقیقات دریایی و شورای تحقیقات علوم اجتماعی در نوشتن این متن، از مرکز ملی تحقیقات علمی فرانسه، بنیاد راک فلر و شرکت رتد در تهیه اثر مقدماتی‌ای که منجر به این کتاب شد، کمال امتنان دارم.

^۱ Cowels

^۲ Allais Maurice